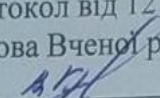

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

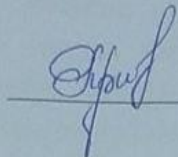
Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра обліку та консалтингу

Затверджено
Вченою радою Факультету
протокол від 12 жовтня 2022 р. №3
Голова Вченої ради факультету

В.М. Краєвський

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до проведення семінарських занять
з навчальної дисципліни
«Обліково-аналітичне забезпечення управління діяльністю підприємства»
для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
(денної форми навчання)
галузь знань 07 «Управління та адміністрування»,
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»,
освітня програма
«Облік і оподаткування в управлінні підприємницькою діяльністю»

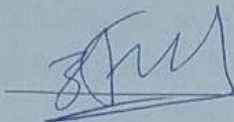
Методичні рекомендації складені на основі робочої програми навчальної дисципліни «Обліково-аналітичне забезпечення управління діяльністю підприємства», затвердженої Науково-методичною радою Університету 18.08.2022 р. протокол №7.

Укладач:

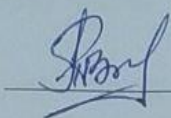

Н.В. Гуріна, к.е.н., доцент

Рецензенти:

Б.М. Занько, к.е.н., доцент
кафедри обліку та консалтингу

В.А. Тарашенко, к.е.н., доцент,
доцент кафедри аудиту, державного
фінансового контролю та аналізу

Гарант освітньої програми:

О.П. Колісник, к.е.н., доцент, доцент
кафедри обліку та консалтингу

Розглянуто і схвалено кафедрою обліку та консалтингу, протокол від «04» серпня 2022 р. № 1

В.о. завідувача кафедри

(підпис)

О.П. Колісник, доцент, к.е.н.

ЗМІСТ

	Стор.
1. Передмова	4
2. Мета і завдання навчальної дисципліни	5
3. Завдання та методичні вказівки для семінарських занять	6
4. Рекомендована література	22

1. ПЕРЕДМОВА

Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством посідає одне з основних місць в системі зміцнення економічного потенціалу, посилення конкурентоспроможності та соціального статусу господарюючих суб'єктів, поліпшення умов господарювання і створення потенціалу для розвитку підприємства. Одним з шляхів удосконалення обліково-аналітичного забезпечення є вивчення та вирішення питання оцінки результативності виробничо-господарської діяльності. На сьогоднішній день питання економічного змісту та аналітичного забезпечення обліку є актуальними. Не до кінця вивчені та досліджені значна кількість суперечливих положень в частині системного аналізу господарської та фінансової діяльності підприємства, що і підкріплює значущість формування обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємства.

Обліково-аналітичне забезпечення управління діяльністю підприємства дає змогу розв'язувати функціональні задачі управління, забезпечуючи керівництво повною та достовірною інформацією про господарські процеси та зв'язки із зовнішнім середовищем.

Після вивчення курсу студенти повинні **знати:**

- методи вивчення процесів, які відбуваються у зовнішньому і внутрішньому середовищі підприємства;
- класифікацію ризиків фінансово-господарської діяльності суб'єкта підприємництва;
- принципи організації та функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки на підприємстві;
- техніку моніторингу і критерії оцінювання методів та результатів управлінської діяльності щодо забезпечення економічної безпеки підприємства;
- вимоги до професійних якостей та зміст діяльності аналітика з обліково-економічного забезпечення економічної безпеки підприємства.

вміти:

- організувати обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності;
- гнучко реагувати на зміни в обліковій політиці підприємства, грамотно використовувати дані обліку для управління його економічною безпекою;
- орієнтуватися в можливостях і обмеженнях застосування облікової-аналітичної інформації в управлінні економічної безпеки підприємства
- здійснювати моніторинг ефективності забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства;
- розробляти систему оцінювання заходів щодо протидії загрозам та ризикам діяльності підприємства.

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ

Метою проведення семінарських занять з навчальної дисципліни «Обліково-аналітичне забезпечення управління діяльністю підприємства» є формування професійних практичних компетенцій щодо використання інструментів обліково-аналітичного забезпечення управління господарськими процесами на підприємстві.

Основними завданнями семінарських занять з дисципліни «Обліково-аналітичне забезпечення управління діяльністю підприємства» є: володіння методологічним інструментарієм щодо теоретичних підходів та концепцій управління підприємством.

Опрацьовувати матеріали курсу слід у такій послідовності:

- вивчити теоретичний матеріал;
- ознайомитись із завданнями семінарського заняття;
- виконати завдання до кожної теми та підготуватися до обговорення запропонованих питань.

Під час проведення семінарських занять викладач з'ясовує ступінь закріплення теоретичних знань, практичних навичок і оцінює їх.

3. ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Семінарське заняття 1.

Тема 1: «Сутність і значення обліково-аналітичної інформації в управлінні підприємством».

Мета заняття: закріпити отримані на лекціях знання з теоретичних аспектів обліково-аналітичного забезпечення.

План семінарського заняття

1. Місце і роль обліково-аналітичного забезпечення в інформаційному забезпеченні системи управління підприємством.
2. Класифікація суб'єктів обліково-аналітичного забезпечення діяльності підприємства.
3. Фактори впливу на обсяги обліково-аналітичної інформації суб'єктів господарювання.
4. Функції та завдання обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством.

Методичні рекомендації

Для проведення практичного заняття необхідно використовувати конспект лекцій за темою практичного заняття та тези питань, які опрацьовувалися самостійно.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.

Завдання 1.

Проаналізуйте в економічній літературі підходи до тлумачення поняття «обліково-аналітичне забезпечення» та визначте, яке з визначень, на вашу думку, найбільш повно характеризує його сутність. Літературний огляд наукових підходів до тлумачення поняття подайте окремо у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1

Тлумачення поняття «обліково-аналітичне забезпечення»
в науковій та навчальній літературі

Автор і джерело	Сутність поняття	Сутність наукового підходу

Завдання 2.

Необхідно вказати перераховані фактори, які мають вплив на формування обліково-аналітичного забезпечення у порядку пріоритетності залежно від власних уявлень про їх важливість:

- 1) цілі та мета діяльності підприємства;
  - 2) форма власності підприємства;
  - 3) галузь та сфера діяльності підприємства;
  - 4) певний ризик підприємницької діяльності;
  - 5) освітньо-кваліфікаційний рівень працівників підприємства;
- Відповіді коротко обґрунтуйте.

Розв'язок:

Пріоритетність	Фактор
I.	
II.	
III.	
IV.	
V.	

Завдання 3.

Встановіть відповідність між функціями обліково-аналітичного забезпечення та їх характеристикою.

Функція	Характеристика
I. Інформаційна	1) полягає у здійсненні контролю за показниками діяльності підприємства;
II. Облікова	2) відображення фактів господарської діяльності підприємств;
III. Аналітична	3) здійснення на підставі первинних аналітичних даних економічного аналізу діяльності підприємств;
I V	4) забезпечення системи управління інформацією про діяльність підприємства внутрішніх і зовнішніх користувачів;
V. Оцінювальна	5) полягає у здійсненні оцінки ефективності системи обліково-аналітичного забезпечення.

Розв'язок:

Функція	Характеристика
I. Інформаційна	
II. Облікова	
III. Аналітична	
I	
V. Оцінювальна	

Завдання 4.

Встановіть відповідність між завданнями обліково-аналітичного забезпечення, які виконуються у межах певної функції та їх характеристикою.

Функція	Завдання
I. Інформаційна	1) оцінка фінансового стану, результатів діяльності підприємства та ефективності функціонування системи управління;
II. Облікова	2) задоволення інформаційних потреб внутрішніх та зовнішніх користувачів системи управління;
III. Аналітична	3) контроль за виконанням планових показників діяльності та виявлення вузьких місць в системі управлінні;
I V Контрольна	4) аналіз ефективності використання трудових, фінансових, матеріальних ресурсів підприємства та доцільності запровадження окремих елементів управлінського обліку та внутрішнього контролю;
V. Оцінювальна	5) збір, реєстрація і обробка економічної інформації.

Розв'язок:

Функція	Завдання
I. Інформаційна	
II. Облікова	
III. Аналітична	
I	
V. Оцінювальна	

Завдання 5.

Здійсніть групування факторів, які впливають на формування обліково-аналітичного забезпечення:

Зовнішні фактори	Фактори, які впливають на формування обліково-аналітичного забезпечення	Внутрішні фактори
	<ul style="list-style-type: none"> – форма власності підприємства; – періодичність подання інформації; – розголошення конфіденційної інформації; – вихід з ладу комп'ютерної техніки підприємства; – структура управлінського персоналу; – відсутність конкретики у законодавчих та нормативних актах; – рівень підготовки обліково-аналітичних працівників підприємства; – часті зміни законодавчих і нормативних актів, що регулюють підприємницьку діяльність підприємства; – рівень деталізації інформації; – темпи інфляції; – нестійке податкове законодавство; – нечесна конкуренція; – принципи діяльності підприємства; – контроль за використанням ресурсів підприємства (матеріальних, трудових, фінансових); – необхідність надання інформації щодо діяльності підприємства при проведенні перевірок контролюючими органами.	

Перелік питань для самоконтролю:

1. Сутність облікової інформації та її значення у системі управління діяльністю підприємств.
2. Класифікація облікової інформації та її роль в управлінні діяльністю підприємств .
3. Основні показники, які характеризують діяльність підприємства.

Рекомендована література: основна [1; 3; 4; 10; 15; 17; 25; 26; 39; 40], допоміжні [41; 42; 44; 46; 50], інформаційні ресурси Інтернет [52; 53; 55], міжнародні видання [63; 64], монографії [68; 69; 73; 74].

Семінарське заняття 2.

Тема 2: «Професійні якості та роль бухгалтера в системі обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємства»

Мета заняття: дослідити вплив професійних якостей та професійного судження на формування системи обліково-економічного забезпечення управління діяльністю підприємства.

План семінарського заняття

1. Загальна характеристика фундаментальних принципів.
2. Загрози дотримання професійної етики бухгалтерами.
3. Види відповідальності бухгалтера.
4. Сутність професійного судження бухгалтера та його вплив на формування обліково-аналітичного забезпечення діяльності підприємства.
5. Професійний ризик бухгалтера: сутність, об'єкт, суб'єкт.
6. Класифікація професійних ризиків бухгалтера.

Методичні рекомендації

Готуючись до семінарського заняття, слід ознайомитись з нормативними актами і рекомендованою літературою, яка зазначається до кожної теми шляхом посилання на перелік основної та додаткової рекомендованої літератури.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.

Завдання 1.

Головному бухгалтеру підприємства потрібно до 20 жовтня подати в органи податкової служби декларацію з ПДВ, яку він ще навіть не починав робити через велику кількість неопрацьованої інформації. Відповідно, бухгалтер вчасно не підготував декларацію, в терміни не подав її і приховав даний факт від керівника.

Як, на Вашу думку, вплине даний факт на діяльність підприємства та яку роль відіграє при прийнятті управлінських рішень?

Розв'язок:

Завдання 2.

На підприємстві Б бухгалтер необґрунтовано списав основні засоби (принтер і ноутбук, вартість яких дорівнює 35 тис. грн). Обґрунтуйте як це вплине на формування обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємства.

Розв'язок:

Завдання 3

Бухгалтера на підприємстві «Мрія» прийняли на початку минулого місяця на роботу, з посадовою інструкцією не ознайомили, у зв'язку з відсутністю можливості її роздрукувати (так вже минав другий місяць роботи). Головний бухгалтер часто половину своїх обов'язків перекладала на плечі підлеглого. Якої помилки припустився бухгалтер? Як варто вчинити у даній ситуації?

Розв'язок:

Завдання 4

На підприємстві «Веселка» керівник під час зустрічі із бухгалтером, за межами офісу передав папку із показниками фінансового стану для засідання інвесторів, власників та попросив подати інформацію про фінансово – господарський стан підприємства, ту яку він надав, а не ту яку підготував бухгалтер. Як повинен вчинити бухгалтер в даній ситуації?

Розв'язок:

Перелік питань для самоконтролю:

1. Що, на Вашу думку, слід розуміти під терміном «професійне судження бухгалтера» та який його вплив на формування обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством?
2. Вкажіть завдання та обов'язки бухгалтера.
3. Яким документом регламентуються обов'язки бухгалтера.
4. Посадова інструкція бухгалтера.
5. Яких фундаментальних принципів повинен дотримуватись професійний бухгалтер та як вони впливають на формування обліково-аналітичного забезпечення діяльності підприємства?
6. Дайте визначення принципу «чесність».
7. Дайте визначення принципам «професійна компетентність» та «належна ретельність».
8. Дайте визначення принципу «конфіденційність».
9. Дайте визначення принципу «об'єктивність».
10. Дайте визначення принципу «професійна поведінка».
11. Які ви знаєте загрози для дотримання фундаментальних принципів професійних бухгалтерів?
12. Що таке загроза власного інтересу?
13. Що таке загроза власної оцінки?
14. Що таке загроза захисту?
15. Що таке загроза особистих стосунків?
16. Що таке загроза тиску?
17. Які дві групи застережних засобів ви знаєте?
18. Назвіть фундаментальні принципи, яких потрібно дотримуватись для досягнення цілей бухгалтерської професії?

Рекомендована література: основна [1; 2; 4; 10; 15; 19; 25; 36; 39; 40], допоміжні [41; 42; 44; 46; 50], інформаційні ресурси Інтернет [52; 53; 55], міжнародні видання [63; 64], монографії [68; 69; 70; 75].

ЗМ 2. ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Семінарське заняття 3.

Тема 3: «Формування обліково-аналітичної інформації в системі забезпечення активами підприємства та оцінка ефективності їх використання»

Мета заняття: закріпити отримані на лекціях знання щодо формування обліково-аналітичної інформації в системі забезпечення активами підприємства.

План семінарського заняття

1. Теоретичні аспекти формування обліково-аналітичного забезпечення управління активами підприємства.
2. Оцінка запасів та її вплив на формування обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємства.
3. Документування операцій з активами, як один з етапів формування обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємства.
4. Методи нарахування амортизації необоротних активів та їх вплив на формування обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством.

Методичні рекомендації

Готуючись до семінарського заняття, слід ознайомитись з нормативними актами і рекомендованою літературою, яка зазначається до кожної теми шляхом посилання на перелік основної та додаткової рекомендованої літератури.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.

Завдання 1.

Використовуючи дані форми звітності Приватне акціонерне товариство "Миронівська птахофабрика" (дод. А1) необхідно сформулювати таблиці 3.1 та 3.2 і проаналізувати наведену інформацію з позиції ефективності управління підприємством.

Таблиця 3.1

Структура активів ПАТ «Миронівська птахофабрика» станом на «__» _____ 202__ р.

Активи	2019 р.		2020 р.		Відхилення (+,-)		Темп росту, %
	Сума, тис.грн	Питома вага, %	Сума, тис.грн	Питома вага, %	Сума, тис.грн	Питома вага, %	
1	2	3	4	5	6	7	8
Усього активів, у т.ч.							
Необоротні активи, з них:							
Нематеріальні активи							
Незавершені капітальні інвестиції							
Основні засоби							
Довгострокові фінансові інвестиції							
Довгострокова дебіторська заборгованість							
Інші необоротні активи							

Продовження табл. 3.1

1	2	3	4	5	6	7	8
Оборотні активи, у т.ч.							
Запаси, з них:							
1.							
2.							
3.							
Поточні біологічні активи							
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги							
Дебіторська заборгованість за розрахунками							
Інша поточна дебіторська заборгованість							
Гроші та їх еквіваленти							
Інші оборотні активи							

Таблиця 3.2

**Структура пасивів ПАТ «Миронівська птахофабрика»
станом на «__» _____ 202__ р.**

Власний капітал та зобов'язання	2019 р.		2020 р.		Відхилення (+,-)		Темп росту, %
	Сума, тис.грн	Питома вага, %	Сума, тис.грн	Питома вага, %	Сума, тис.грн	Питома вага, %	
Власний капітал, в т.ч.							
1.							
2.							
3.							
Інші довгострокові зобов'язання та забезпечення							
Поточна кредиторська заборгованість за:							
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами							
Інші поточні зобов'язання							

Завдання 2.

На підставі даних фінансової звітності необхідно оцінити фінансовий стан підприємства.

Таблиця 3.3

Основні показники діяльності ПАТ «Миронівська птахофабрика»

	На початок року	На кінець року	Відхилення, (+, -)
Коефіцієнт відношення основних засобів до власних коштів			
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономності)			
Коефіцієнт оборотності власного капіталу			
Рентабельність власного капіталу			
Коефіцієнт співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю			
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономності)			
Коефіцієнт забезпечення запасів і затрат власними коштами			
Коефіцієнт забезпечення власними коштами			
Коефіцієнт нагромадження амортизації			

Завдання 3.

Використовуючи дані, наведені у табл. 3.4 необхідно розрахувати матеріаломісткість і матеріаловіддачу продукції.

Таблиця 3.4

Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів

Показники	План	Факт	Відхилення, +/-
1	2	3	4
1. Матеріальні витрати, тис. грн.	43000	40000	
2. Обсяг виготовленої продукції, шт.	2000	2500	
3. Ціна за одиницю продукції, тис. грн	50	55	
Матеріаломісткість 1: (2x3)			
Матеріаловіддача (2x3) :1			

Перелік питань для самоконтролю:

1. Основні етапи формування обліково-аналітичної інформації щодо активів підприємства
2. Побудова ефективних систем контролю та управління за рухом матеріальних ресурсів на підприємстві.
3. Порядок проведення інвентаризації активів та відображення результатів її проведення в обліку.

Рекомендована література: основна [1; 2; 5; 7; 13; 20; 25; 36; 38; 40], допоміжна [45; 46; 51], інформаційні ресурси Інтернет [52; 53; 55], міжнародні видання [66; 67], монографії [68; 69; 70; 75].

Семінарське заняття 4.

Тема 4. «Обліково-аналітичне забезпечення в управлінні виробництвом та збутовою діяльністю підприємства»

Мета заняття: закріпити отримані на лекціях знання щодо формування обліково-аналітичного забезпечення в управлінні виробництвом та збутовою діяльністю підприємства.

План семінарського заняття

1. Сутність і зміст процесів управління витратами.
2. Місце витрат в системі стратегічного розвитку підприємства.
3. Класифікація витрат та її вплив на формування обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством.
4. Вивчення методів поведінки витрат і калькулювання собівартості продукції.
5. Облік в системі управління загальновиробничими, адміністративними та іншими операційними витратами.
6. Сутність збутової політики підприємства.
7. Вплив облікової політики на збутову діяльність підприємства.
8. Маркетингова діяльність підприємства.

Методичні рекомендації

Готуючись до семінарського заняття, слід ознайомитись з нормативними актами і рекомендованою літературою, яка зазначається до кожної теми шляхом посилання на перелік основної та додаткової рекомендованої літератури.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.

Завдання 1.

Старший бухгалтер, формуючи Звіт по витратах підприємства, в програмі списав адміністративні витрати на витрати виробництва, тобто, на 23 рахунок. При цьому, виникла помилка у Звіті, і з іншими показниками подано інформацію вищому керівництву. Яка відповідальність чекає на старшого бухгалтера? Які дії старшого бухгалтера для виправлення ситуації?

Розв'язок:

Завдання 2.

У сільськогосподарського підприємства відсутнє облікове розмежування витрат на збут і маркетингових витрат. Але за економічною сутністю маркетинг і збут є принципово відмінними категоріями. Які основні відмінності маркетингу і збуту? Які дії керівника і бухгалтера для усунення даного недоліку?

Розв'язок:

Завдання 3.

У плановий відділ надійшло завдання службовим листом від відділу програмного забезпечення, а саме розробити основні вимоги до формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємства.

Розв'язок:

Завдання 4.

На підприємстві бухгалтер списав основні засоби – комп'ютер, клавіатуру, мишу та принтер. Списання відбулося без будь-якого пояснення та причини. В сумі, вартість цих приладів дорівнює 42 тис. грн. Як це вплине на формування обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємства?

Розв'язок:

Питання для самоконтролю:

1. Облік в управлінні витратами на виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг.
2. Документальне оформлення та облік витрат діяльності підприємства.
3. Особливості обліку загальновиробничих витрат, адміністративних та інших операційних витрат.
4. Що таке збутова політика підприємства?
5. «Маркетинг» і «збут»: поняття тотожні чи відмінні?
6. Чи доцільно документально закріплювати питання збутової політики підприємства?

Рекомендована література: [1, 2, 11, 12, 16, 17, 21, 33, 34, 36].

Семінарське заняття 5.

Тема 5. «Обліково-аналітичне забезпечення формування результатів діяльності підприємства»

Мета заняття: закріпити отримані на лекціях знання щодо формування обліково-аналітичного забезпечення формування результатів діяльності підприємства.

План семінарського заняття

1. Класифікаційні ознаки доходів підприємств.
2. Умови визнання доходів згідно з НП(С)БО.
3. Принципи відображення у фінансовому обліку та фінансовій звітності доходів.

Методичні рекомендації

Готуючись до семінарського заняття, слід ознайомитись з нормативними актами і рекомендованою літературою, яка зазначається до кожної теми шляхом посилання на перелік основної та додаткової рекомендованої літератури.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.

Завдання 1.

На підприємстві постала потреба удосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовими результатами. Які дії керівництва? Та який вона повинна мати вигляд?

Розв'язок:

Завдання 2.

Головний бухгалтер проходить атестацію, і перед ним постало завдання, навести нормативно-правову базу, основні форми звітності та методи його визначення для формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовими результатами підприємств.

Розв'язок:

Завдання 3. Керівник аграрного підприємства дав завдання планово-аналітичному відділу розробити основні вимоги до системи обліково-аналітичного забезпечення управління доходами такого підприємства з урахуванням вимог нормативного-правового забезпечення.

Розв'язок:

Завдання 4.

Керівник дав доручення головному бухгалтеру підприємства розробити напрямки удосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовими результатами і надати їх в письмовому вигляді.

Розв'язок:

Питання для самоконтролю:

1. За якими ознаками класифікують доходи у фінансовому обліку?
2. Які умови визнання доходів згідно з НП(С)БО?
3. Які вирахування можливі з доходу від реалізації продукції?
4. Згідно з яким принципом відображають у фінансовому обліку та фінансовій звітності доходи?
5. Як оцінюють у фінансовому обліку згідно вимог НП(С)БО доходи?
6. Які доходи відображають у складі інших операційних доходів?
7. Як закривають у кінці відповідного звітного періоду рахунки, призначені для обліку доходів?

Рекомендована література: [1, 2, 11, 13, 16, 17, 21, 33, 34, 36].

Семінарське заняття 6.

Тема 6. «Звітність як інформаційна база обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємства»

Мета заняття: закріпити отримані на лекціях знання щодо звітності як інформаційної бази обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємства.

Методичні рекомендації

Готуючись до семінарського заняття, слід ознайомитись з нормативними актами і рекомендованою літературою, яка зазначається до кожної теми шляхом посилання на перелік основної та додаткової рекомендованої літератури.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.

Завдання 1.

Головний бухгалтер, формуючи Звіт про управління ТОВ «РОМАШКА» допустив завищення планових показників та допустив викривлення інформації.

Керівник, звіряючи дані виявив помилки. Які дії головного бухгалтера для виправлення даної ситуації?

Розв'язок:

Завдання 2.

Старший бухгалтер аналітичного відділу отримав завдання розробити форму управлінської звітності для накопичення інформації про екологічні витрати на підприємстві. Який вона повинна мати вигляд? Які основні статті?

Розв'язок:

Завдання 3. Керівник підприємства доручив головному бухгалтеру підприємства розробити рекомендації щодо відповідальності за подання звітності не встановленої форми.

Розв'язок:

Завдання 4. Керівник підприємства доручив головному бухгалтеру підприємства розробити підсистему обліково-аналітичного забезпечення системи управління підприємством.

Розв'язок:

План семінарського заняття

1. Принципи побудови фінансової звітності підприємства.
2. Мета аналізу фінансових звітів підприємства.
3. Види аналітичних досліджень, які здійснюють за допомогою фінансових звітів.

4. Розкрийте основну інформацію щодо даних фінансової звітності підприємства, які виступають основою для процесу прогнозування основних показників діяльності

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте принципи побудови фінансової звітності підприємства.
2. Розкрийте головну мету аналізу фінансових звітів підприємства.
3. Яким чином фінансова звітність забезпечує інформаційні потреби користувачів?
4. Назвіть види аналітичних досліджень, які здійснюються за допомогою фінансових звітів.
5. Охарактеризуйте законодавче поле, яке регламентує складання фінансової звітності підприємства.
6. Що відображають основні компоненти фінансової звітності?
7. Яким чином дані фінансової звітності підприємства виступають основою для процесу прогнозування основних показників діяльності?
8. Вкажіть основні форми фінансової звітності підприємства.

Рекомендована література: [1, 2, 11, 12, 13, 16, 18, 26, 27, 33, 34, 36, 37].

Семінарське заняття 7.

Тема 7. «Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємницькими ризиками»

Мета заняття: закріпити отримані на лекціях знання щодо ролі обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькими ризиками.

План семінарського заняття

1. Що є об'єктом професійного ризику бухгалтера?
2. Назвіть суб'єктів професійного ризику бухгалтера?
3. Перерахуйте види професійних ризиків бухгалтера.
4. Вкажіть елементи організації бухгалтерського обліку щодо регулювання ступеня професійного ризику бухгалтера.
5. Суть елементу «Підбір персоналу».
6. Суть елементу «Розрахунок ступеня професійного ризику бухгалтера».
7. Суть елементу «Укладання договору про професійну відповідальність».
8. Перерахуйте методи управління професійними ризиками бухгалтера.
9. Управління підприємницькими ризиками при забезпеченні економічної безпеки підприємства.
10. Організація обліково-аналітичного забезпечення функціонування системи економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності.

Методичні рекомендації

Готуючись до семінарського заняття, слід ознайомитись з нормативними актами і рекомендованою літературою, яка зазначається до кожної теми шляхом посилання на перелік основної та додаткової рекомендованої літератури.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.

Завдання 1

Необхідно пов'язати поняття з їх визначенням.

Дані для виконання:

<i>I</i>	Ризик формування Наказу про облікову політику	<i>a</i>	Пов'язаний з не розробленістю або недостатньою розробленістю графіку документообороту, неналагодженість зв'язків між підрозділами, що викликає затримку відображення в обліку господарських операцій, які відбулися, та вчасну передачу зведеної інформації управлінському персоналу для прийняття рішень
----------	---	----------	---

2	Ризик допущення помилок при розробці Положення про бухгалтерську службу	б	Необґрунтований вибір форми організації та ведення обліку, що може викликати виникнення додаткових витрат, збільшення ступеня інформаційного ризику та ризику відповідальності перед користувачами бухгалтерської звітності (наприклад, недотримання принципу економічної доцільності при автоматизації обліку на підприємстві, залучення для ведення бухгалтерського обліку низько кваліфікованих суб'єктів підприємницької діяльності, які надають такі послуги, вибір застарілого програмного забезпечення з бухгалтерського обліку, недостатній рівень економічної безпеки даних при комп'ютеризації обліку та інше)
3	Ризик неналежної організації документообороту	в	Пов'язаний з помилками та нечітким формулюванням положень Наказу про облікову політику, що мають двояке трактування однієї і тієї ж самої позиції та створюють підставу для вибору методу обліку, а не суворому дотриманню визначених положень; не здійснення перегляду методик обліку, які є нераціональними на новому етапі розвитку підприємства, що може призвести до викривлення та неповноти облікової інформації
4	Ризик вибору форми організації та ведення бухгалтерського обліку	г	Ймовірність понесення втрат (збитків) підприємством в наслідок некваліфікованих дій або бездіяльності суб'єкта підприємницької діяльності, який займається веденням бухгалтерського обліку на договірних умовах
		д	Ймовірність збоїв у роботі підприємства, викликана незабезпеченістю ланки управління необхідною та вчасною інформацією для прийняття рішень, а також нечіткому визначенні у Положенні про бухгалтерську службу прав, обов'язків, відповідальності облікових працівників та їх порядку підпорядкування керівництву та іншим підрозділам

Завдання 2

Необхідно пов'язати поняття з їх визначенням.

Дані для виконання:

1	Ризик формування та представлення фінансової звітності	а	Відсутність можливості у підприємства розраховуватися за своїми зобов'язаннями із-за розбалансованості у часі надходжень та витрачань грошових коштів, викликаних навмисними або ненавмисними діями бухгалтера, появою нових зобов'язань перед третіми особами, що виникли внаслідок професійної діяльності або бездіяльності облікового персоналу
2	Ризик неплатоспроможності	б	Ймовірність понесення втрат в результаті неповноти, недостовірності, інформації, неточності, несвоєчасності, неоперативності та незрозумілості інформації, на основі якої приймаються рішення керуючою ланкою підприємства або іншими користувачами (контрагентами)
3	Ризик банкрутства	в	Ймовірність понесення втрат (збитків) підприємством в результаті некваліфікованого здійснення професійної діяльності, допущення помилок,

			бездіяльності або навмисних порушень бухгалтером (за умов відсутності окремого відділу) або працівниками бухгалтерської служби підприємства
4	Інформаційний ризик	з	Ймовірність понесення значних збитків, що призводить до банкрутства суб'єкта господарювання, спричинена неправильним вибором способу інвестування капіталу, нездатністю підприємства розраховуватися за зобов'язаннями, повною втратою власного капіталу в результаті прийняття рішень на основі випадково недостовірної чи навмисно фальсифікованої облікової інформації
		д	Полягає в недотриманні вимог законодавства щодо розкриття у звітності достовірної інформації про стан та результати діяльності підприємства; може бути пов'язаний маніпуляцією даних та викривленням інформації, що надається користувачам

Завдання 3

Необхідно пов'язати поняття з їх визначенням.

Дані для виконання:

1	Ризик прийняття управлінських рішень	а	Пов'язаний з недотримання контрагентами положень договорів постачання, реалізації продукції, надання робіт та послуг, а також вимог законодавства щодо ведення підприємницької діяльності
2	Стратегічний ризик	б	Ймовірність понесення втрат/збитків як працедавцем (суб'єктом господарювання), так і найманою особою (працівником бухгалтерської служби), за результатами роботи бухгалтера та негативним впливом її наслідків на діяльність третіх осіб, які є користувачами бухгалтерської звітності; порушення бухгалтером вимог законодавства при веденні фінансового, податкового обліку, складанні та поданні звітності, нарахуванні та сплаті податків, використанні бюджетних коштів тощо
3	Юридичний ризик	в	Є результатом недостатньої кваліфікації працівників, їх недбалого ставлення до виконання своїх обов'язків, неправильної організації роботи в частині розподілу обов'язків, виконання роботи з великим обсягом даних, морально-психологічний стан працівника, невідповідність темпераменту виконавця облікової роботи, напружений психологічний клімат в колективі бухгалтерської служби
4	Ризик відповідальності	з	Відсутність альтернативних варіантів при прийнятті управлінських рішень, викликаних неналагодженою роботою бухгалтерської служби, невчасним отримання облікової інформації, її неповнотою
		д	Неправильний вибір стратегічного розвитку підприємства, викликаний невідповідністю програми стратегії та ресурсного потенціалу для досягнення поставлених цілей, що виникла в результаті неповноти та недостовірності інформації, представленої бухгалтерською службою підприємства

Завдання 4

Необхідно пов'язати поняття з їх визначенням.

Дані для виконання:

1	Локальний ризик	а	Вірогідність понесення суб'єктом господарювання втрат набагато більших за своїм обсягом від запланованого доходу (виникає загроза банкрутства підприємства), спричинена діями бухгалтера
2	Наскрізний ризик	б	Ступінь ризику в межах якого діяльність підприємства зберігає економічну доцільність та при підвищенні професійного ризику облікових працівників зростає ймовірність понесення втрат в розмірі величини очікуваного доходу від діяльності
3	Помірний ризик	в	Можливість виникнення втрат понад величину очікуваних доходів, але не в катастрофічних розмірах для підприємства (причинами можуть бути масштабні порушення бухгалтером податкового законодавства, висування судових позовів до підприємства, викликаних наслідками професійної роботи працівників бухгалтерської служби та інше)
4	Критичний ризик	г	Допущення помилки або здійснення порушень бухгалтером, які викривляють облікову інформацію на локальному рівні та не здійснюють вплив на достовірність бухгалтерської звітності (наприклад, помилка чи описка у договорі щодо строків та порядку розрахунків)
		д	Вірогідність викривлення показників бухгалтерської звітності, викликана помилками та порушеннями бухгалтера у первинних документах, реєстрах обліку, відповідних розрахунках тощо

Перелік питань для самоконтролю:

1. Бухгалтерський облік як інструмент управління підприємницькими ризиками підприємства.

2. Управління підприємницькими ризиками при забезпеченні економічної безпеки підприємства.

Рекомендована література: [1, 3, 12, 34, 36, 37].

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

4.1. Основна

1. Подання фінансових звітів: URL: <http://www.minfin.gov.ua> (дата звернення: 15.08.2022)
2. Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.05.99 № 137 (із змінами). База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99#Text> (дата звернення 25.08.2022 р).
3. Витрати: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 № 318 (із змінами). База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення 15.08.2022 р).
4. Дохід: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99 № 290 (із змінами). База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення 23.08.2022 р).
5. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 (із змінами). База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 15.08.2022 р).
6. Запаси: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.99 № 246 (із змінами). База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення 15.08.2022 р).
7. Зобов'язання: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 № 20 (із змінами). База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення 03.07.2022 р).
8. Податковий кодекс України від 18.11.2011 № 996-XIV (в редакції від 07.12.2020 р.). База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 03.08.2022 р).
9. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.05.95 № 88 (із змінами). База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення 09.08.2022 р).
10. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 (із змінами). База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 09.08.2022 р).
11. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 № 996-XIV. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 29.08.2022 р).

4.2. Додаткова

12. Гоголь Т.А. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю суб'єктів господарювання: монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. Білопольського О. М. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2012. 372 с.
13. Гоголь Т.А. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємств малого бізнесу : монографія / Т.А. Гоголь. – Чернігів : Видавець Лозовий В.М., 2014. – 384 с.
14. Гура Н.О. Облік видів економічної діяльності: підручник. Київ: ЦУЛ, 2016. 320 с.

15. Гуріна Н.В., Блищик Л.В. Вплив професійного судження бухгалтера на якість фінансової звітності підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2018. №24. С. 405-411.
16. Гуріна Н.В., Дойонко А.М. Застосування професійного судження бухгалтера в умовах ринкової економіки: вітчизняний та міжнародний досвід. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування : науковий журнал* / редкол. : О.А. Шевчук (голов. ред.) та ін. Ірпінь : Університет державної фіскальної служби України, 2019. Випуск 3, С.40-48.
17. Гуріна Н.В., Коротчаєва І.Р. Професійні ризики бухгалтера: сутність та методи їх усунення. Трансформація фінансової системи та обліку в умовах інноваційної глокалізації національної економіки : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Одеса: Одеський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету. 25-26 жовтня 2018. С. 112 – 113.
18. Інтегроване звітування: Концепція, Методологія та Організація"/ С.Ф. Голов, В.М. Костюченко, Р.В. Кузіна, 2018 р.-252 с.
19. Засадний Б.А. Розвиток бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю діяльності підприємств в умовах застосування МСФЗ: монографія. Вид-во Кондор, 2018. – 304 с.
20. Економічна енциклопедія: У 3 т. / Ред. кол.: С. В. Мочерний (відп. ред) та ін. Київ: ВЦ Академія. 2000–2002. 952с.
21. Кіндрацька Л.М. Нова ідеологія формування бухгалтерської професії в Україні. Школа професійного бухгалтера. 2012. № 11(106). С. 12-14.
22. Концепція розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в Україні : монографія / З.-М.-В. Задорожний, Крупка Я.Д., Омецінська І.Я.; за наук. ред.. д.е.н., проф. З. М.-В. Задорожного, д.е.н., проф. Я. Д. Крупки. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015.
23. Нестеренко О.О. Інтегрована звітність: теорія, методологія, практика : монографія. – Х. : Видавець Іванченко І. С., 2018. – 410 с.
24. Реслер М. В. Обліково-аналітичне забезпечення фінансового менеджменту: монографія. Ужгород: Ліра. 2013.
25. Садовська І. Б., Мачулка О. В. Обліково-аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень: монографія. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. 228 с.
26. Ткаченко Н.М. Оновлена фінансова звітність в Україні: навч.-практич. посіб. Київ: Алерта, 2015. 66 с.

4.3. Інформаційні ресурси

27. Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>
28. Державна служба статистики України. URL: : <http://ukrstat.gov.ua>
29. Кафедра обліку та консалтингу ДПУ. URL: // <https://dpu.edu.ua/kaf-oblik-konsoltyng?view=article&id=469:op-oblik-opodat-diyl-mag&catid=114>
30. ЛІГА:ЗАКОН. URL: : <http://www.liga.net>
31. Міністерство фінансів України. URL: : <http://minfin.gov.ua>
32. Бухгалтер 911. URL: : <https://buhgalter911.com/>
33. Все про бухгалтерський облік. URL: : <http://www.vobu.com.ua/>
34. Міжнародні стандарти фінансової звітності <http://www.interbuh.com.ua/>

4.4. Міжнародні видання

35. Бізнес Інформ. Business Inform) // Харківський національний економічний університет, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України
36. Економічний часопис – XXI. Economic Annals – XXI Czasopys Ekonomiczny – XXI // ТОВ «Інститут суспільної трансформації», Інститут регіональних досліджень НАН України
37. Міжнародна економічна політика. Международная экономическая политика. International Economic Policy // ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

38. Міжнародний науковий журнал «Механізм регулювання економіки». International Scientific Journal «Mechanism of economic regulation» // Сумський державний університет, ПНП «Центр наукових досліджень», Сумське регіональне відділення Академії підприємництва та менеджменту України, ТОВ «Видавничо-торговий дім «Університетська книга»

39. Облік і фінанси. Accounting and Finance // Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України, ННЦ «Інститут аграрної економіки», Національний університет біоресурсів і природокористування України, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Національний університет харчових технологій, Миколаївський національний аграрний університет, Уманський національний університет садівництва, ТДВ «Інститут обліку і фінансів» (Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана МОН України, Уманський національний університет садівництва, ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН України).